

Wojciech NIEDBAŁA

Nowe stanowiska kilku rzadkich mechowców (*Acari, Oribatei*) w Polsce

Новые находки некоторых редких панцирных клещей (*Acari, Oribatei*) в Польше

Neue Fundorte einiger seltenen Moosmilben (*Acari, Oribatei*) in Polen

Podczas badań ekologicznych nad mechowcami (*Acari, Oribatei*) prowadzonych w okolicach Poznania znalazłem godne uwagi gatunki, bądź to notowane dotąd z niewielu stanowisk, bądź też nowe dla fauny Polski. Uważam więc za stosowne opublikować swoje znaleziska. Z wyjątkiem *Sphaerobates gratus* SELLN. wszystkie inne gatunki mechowców zostały zebrane przeze mnie.

Scapheremaeus palustris SELLNICK, 1924

Poznań, Park Sołacki, 1 X 1964, w glebie na głębokości 0–5 cm, 1 okaz.

Jest to gatunek bardzo rzadki, dotąd z Polski nie notowany. SELLNICK (1924) podaje go z torfowiska mszarnego z okolic Pärnu w Estonii. Poza tym znalazł on (1929) *S. palustris* SELLN. na Torfowisku Zielawskim (Zehlaubruch) w Obwodzie Kaliningradzkim w ZSRR. Autor ten uważa go za gatunek typowy dla torfowisk ze względu na jego wymagania wilgotnościowe. BOJCOVA (1931) znalazła go dwukrotnie po jednym okazy w obwodzie Permskim w ZSRR wśród porostów *Cladonia* sp. w lesie sosnowym. L. VAN DER HAMMEN (1952) w Holandii znalazł go tylko raz w sadzawce.

Punctoribates latilobatus KUNST, 1957

Poznań, Park Sołacki. Zbierany wielokrotnie w latach 1963, 1964 i 1965. Zebrano 206 okazów z 56 próbek gleby o objętości 125 cm³ każda.

Jest to prawdopodobnie gatunek nierzadki, lecz z uwagi na podobieństwo mylony z *P. punctum* (C. L. KOCH, 1840). *P. latilobatus* KUNST nie był dotąd notowany z Polski. KUNST (1957) opisał go z Bułgarii, z górskiego pasma Wi-

tosza, gdzie zbierano go na wysokości około 1600 m n. p. m. w ściółce pod krzewami borówek i innymi.

Ceratozetes peritus GRANDJEAN, 1951

Poznań, Park Solacki. Zbierany wielokrotnie w latach 1963, 1964 i 1965. Zebrano 225 okazów z 30 próbek gleby o objętości 125 cm³ każda. Występuje głównie w ściółce. W sporadycznych przypadkach znajdowano go w miejscach w sztuczny sposób pozbawionych ściółki (wygrabianie liści i przekopywanie ziemi) oraz w glebie na głębokości poniżej 5 cm.

Jest to drugie stanowisko *C. peritus* GRANDJ. w Polsce. Dotąd gatunek ten znany był tylko z Parku w Chynowie na wyspie Wolin (RAFALSKI, 1966). Znaleźisko moje potwierdza przypuszczenie RAFALSKIEGO, iż ten zachodni gatunek mógł zostać zawleczony z roślinami, na co wskazuje jego występowanie w parkach.

C. peritus GRANDJ. opisany został z Francji, gdzie według GRANDJEANA (MENKE, 1964) jest pospolity, ponadto wykazany z zachodnich Niemiec (MENKE, 1963), gdzie znaleziono go w cienkiej warstwie ściółki z domieszką piasku w lesie brzozowo-dębowym.

Sphaerobates gratus (SELLNICK, 1921)

Świdniki, pow. Hrubieszów, w ubogiej ściółce suchego, nasłonecznionego wzgórza porośniętego krzewami, w towarzystwie *Rhysotritia ardua* (C. L. K.) i *Scutovertex minutus* (C. L. K.). Leg. A. DZIABASZEWSKI, 4 X 1958.

W literaturze istnieje mało danych dotyczących tego gatunku. Został on opisany na podstawie materiału z rezerwatu Linie pod Chełmnem. Poza tym znany jest z Niemiec, z Madery, ze Szwecji oraz z Austrii (GRANDJEAN, 1963). Z Polski poza SELNICKIEM wymienia go także FRENZEL (1936) z okolic Wrocławia i Środy Śląskiej. GRANDJEAN (1963) uważa *S. gratus* (SELLN.) za gatunek światło- i ciepłolubny, żyjący na terenach otwartych, na równinach i na łąkach. SELNICK (1922) znalazł go na obszarze torfowiska z *Betula nana* L., a FRENZEL (1936) na mokrych, zalewanych wiosną łąkach.

Peloribates pilosus HAMMER, 1952

Rogaczewo pod Turwią, pow. Kościan. Śródpolny wiatrochronny pas drzew głównie z *Robinia pseudacacia* L. o szerokości 30 m. pH — 5,0. Wilgotność w % wagowych — 2,5. 52 okazy, 4 XI 1965.

Gatunek dotąd z Polski nie notowany. Nieliczne stanowiska *P. pilosus* HAMM. znane są jedynie ze wschodniej Grenlandii, Kanady — Churchill (HAMMER, 1952), Stanów Zjednoczonych — Virginia (SENGBUSCH, 1957), a w Europie jedynie z Hiszpanii (MICHELČIČ, 1957) i z Polski (nie publikowane materiały dra A. RAJSKIEGO).

O wymaganiach ekologicznych tego gatunku trudno coś bliższego powiedzieć. Podczas gdy dr A. RAJSKI zebrał go ze świeżej łąki zbliżonej do *Arrhenatheretum elatioris* nad strumieniem, ja znalazłem go w suchym pasie drzew.

Protoribates lophotrichus (BERLESE, 1904)

Poznań, Park Sołacki, zbierany kilkakrotnie w latach 1963, 1964 i 1965; w ściółce, w glebie nawet na głębokości poniżej 5 cm. Występuje pojedynczo. Znalaziono 14 osobników w 10 próbkach gleby o objętości 125 cm³ każda.

Jest to pierwsze stanowisko tego gatunku w Polsce. Został on opisany z południowej Europy. WILLMANN (1931) znalazł nieliczne osobniki w mchu pod Bremą. Poza tym HARTENSTEIN (1962) stwierdził gatunek ten w glebie leśnej w Ameryce Północnej w stanie Nowy Jork, gdzie ma być pospolicity.

Nellacarus sp.

Poznań, Park Sołacki, 28 VIII 1963, pod ściółką na głębokości 5–10 cm, 1 okaz.

Rodzaj ten ma charakter południowoeuropejski i dotąd nie notowano go z Polski.

Znaleziony osobnik ma lamelle niejednakowej długości, a ponieważ długość lamelli i stosunek długości cuspis do włosa lamellarnego stanowi najważniejszą cechę systematyczną w obrębie tego rodzaju, okazu tego nie można było oznaczyć do gatunku.

Z Zakładu Morfologii Zwierząt
Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza
w Poznaniu

PIŚMIENNICTWO

- BOJCOVA M. K. 1931. Životnoe naselenie nižnih jarusov *Pinetum cladinosum*. Trudy Permskogo biol. nauč.-issl. Inst., Perm, 4: 97–152 pp., 8 ff., 7 tt.
- FRENZEL G. 1936. Untersuchungen über die Tierwelt des Wiesenbodens. Jena, 130 pp.
- GRANDJEAN F. 1963. Concernant *Sphaerobates gratus*, les *Mochlozetidae* et les *Ceratozetidae* (*Oribates*). *Acarologia*, Abbeville, 5, 2: 284–305.
- HAMMEN L. VAN DER. 1952. The *Oribatei* (*Acarina*) of the Netherlands. *Zool. Verh.*, Leyden, 17, 139 pp.
- HAMMER M. 1952. Investigations on the microfauna of northern Canada. Part I. *Oribatidae*. *Acta arct.*, København, 4, 108 pp.
- HARTENSTEIN R. 1962. Soil *Oribatei* VI. *Protoribates lophotrichus* (*Acarina: Haplozetidae*) and its associations with microorganism. *Ann. ent. Soc. America*, Columbia, Miss., 55, 5: 587–591.
- KUNST M. 1957. Bulgarische Oribatiden (*Acarina*) I. *Acta Univ. Carol. Biol.*, Praha, 3, 2: 133–165.
- MENKE H. 1963. Revision der *Ceratozetidae*, *Ceratozetes peritus* GRANDJEAN (*Arach.*, *Acari*, *Oribatei*). *Senck. biol.*, Frankfurt a. M., 44, 2: 141–154.
- MICHELČIČ F. 1957. Die Oribatiden Zentralspaniens. *Verh. zool.-bot. Ges.*, Wien, 97: 14–26.
- RAFALSKI J. 1966. Materiały do znajomości fauny mechowców (*Acari*, *Oribatei*) Polski I. *Fragm. faun.*, Warszawa, 12, 21: 347–372.

- SELLNICK M. 1922. Oribatiden vom Zwergbirkenmoor bei Neulinum, Kr. Kulm, und vom Moor am Kleinen Heidsee bei Heubude unweit Danzig. Schr. naturf. Ges. Danzig, N. F., Danzig, **15**: 69-77.
- SELLNICK M. 1924. In: DAMPF — Zur Kenntnis der estländischen Moorfauna (II. Beitrag). SB. Naturf.-Ges., Dorpat, **31**, 1-2: 17-71.
- SELLNICK M. 1929. Die Oribatiden (Hornmilben) des Zehlaubruches. Sehr. phys.-ökon. Ges., Königsberg, **66**: 324-351.
- SENGBUSCH H. G. 1957. Checklist of oribatoid mites in the vicinity of Mountains Lake Biological Station — Virginia (*Acarina, Oribatei*). Virginia J. Sci., Blacksburg, Va., **8**: 128-134.
- WILLMANN C. 1931. Moosmilben oder Oribatiden (*Oribatei*). Tierwelt Deutschlands, **22**. Jena, pp. 79-200.

РЕЗЮМЕ

Автор приводит местонахождения 7 редких видов панцирных клещей, из которых виды *Scapheremaeus palustris* SELLNICK, *Punctoribates latilobatus* KUNST, *Peloribates pilosus* HAMMER, *Protoribates lophotrichus* (BERLESE) и *Nellacarus* sp. являются новыми для фауны Польши.

ZUSAMMENFASSUNG

Der Verfasser gibt die Fundorte von 7 *Oribatei*-Arten an, von denen die Arten *Scapheremaeus palustris* SELLNICK, *Punctoribates latilobatus* KUNST, *Peloribates pilosus* HAMMER, *Protoribates lophotrichus* (BERLESE) und *Nellacarus* sp. für die Fauna Polens neu sind.

Redaktor pracy — dr A. Riedel